

SALLA VUORIKOSKI

**POIKKEUKSELLINEN
PÄÄMINISTERI**

SANNA MARIN

WSOY

SALLA VUORIKOSKI

SANNA MARIN
POIKKEUKSELLINEN
PÄÄMINISTERI

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Tämän kirjan kirjoittamista ovat tukeneet
Journalistisen kulttuurin edistämissäätiö ja
WSOY:n kirjallisuussäätiö

Taustatoimitus ja faktantarkistus Samuli Suonpää

© SALLA VUORIKOSKI JA WSOY 2024

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

ISBN 978-951-0-50722-3

PAINETTU EU:SSA

Sisällys

Johdanto	7	Kaiken takana on Markus	217
Kööpenhamina 2024	12	Vihreiden pettymys	221
OSA I		Kylmäverinen pääministeri	234
Demarin mallikappale	19	Ikävä pääministeri	246
Herätys	26	Aamupalat	257
Marinin valinta	33	Pääministeri muuttuu	266
Myyjätyttö	36	Tarkka pääministeri	276
Politiikka vie	42	Naiset saunassa	280
Uudet kasvot	49	Presidentti	285
Rantapuiston pettymys	58	Demarimiesten huoli	300
Kuningattaren kaato	64	Sota	304
Eduskunta	74	Tekstiviesti Saksaan	320
Kilpakumppanit	83	Yökyläily	326
Ratikka	91	Bileet	336
Vauva	95	Rokkitähti	351
Sydänkohtaus	102	Viha	360
Ministeri	111	Hornet	371
Washington	122	Viimeiset vaalit	379
Moskova	129	Ero	383
Pääministeri horjuu	134	Jäähvyäiset Suomelle	386
Pääministeri kaatuu	151	OSA III	
Voitto	159	Etäinen Marin	401
OSA II		Supertähti	411
Maailma ryntää Kesärantaan	167	Eliitin ekosysteemi	418
Al-Hol	174	Raha	426
New York	180	Valokeilassa	430
Pandemian unelias alku	188	Mitä Sannalle tapahtui?	440
Loputon kokous	195	Viitteet	451
Virkamies bussin alle	210		

JOHDANTO

PUHELIN OPPI nopeasti mielenkiintoni kohteen. Välillä se ilmoitti monta kertaa päivässä: Sanna Marin lisäsi kuvan tarinaansa. Liikkeestä tuli rutiinia: klikkasin päivityksen auki ja otin sen tarvittaessa talteen. Matkoja, maisemia, ruokannoksia, tennistä, lähikuvia kasvoista. Sdp:n vaalitulaisuus. Levy-yhtiön kevätjuhlat. Miamiassa, Lontoossa, Kööpenhaminassa, Ukrainassa. Barack Obaman kanssa, Sharon Stonen kanssa, Malala Yousafzain kanssa. Suomi lentokoneen ikkunasta, ihana palata kotiin.

Aloin seurata entisen pääministerin Sanna Marinin Instagram-tiliä säännöllisesti sen jälkeen, kun WSOY syyskuussa 2023 pyysi minua kirjoittamaan tietokirjan hänestä. Ensimmäinen ajatukseni oli kieltäytyä. Päivätyöni, *Helsingin Sanomien* tutkivan ryhmän johtaminen, vei paljon aikaa. Miten ehtisin kirjoittaa kirjan? Eniten pohdin, olinko riittävän kiinnostunut Sanna Marinista. Jaksaisinko ajatella häntä niin paljon kuin kokonaisen kirjan kirjoittaminen vaatisi? Onneksi harkitsin tarjousta hetken.

Sanna Marinin pääministerikausi jäi vajaan neljän vuoden mittaiseksi, mutta se oli ahdettu täyteen historiallisia tapahtumia. Maailma putosi koronaan, Suomi sulkeutui, Venäjä aloitti julman sodan Ukrainassa, säikähtänyt Suomi teki salamakäännöksen ja liittyi Natoon. Suomi ja sen nuori pääministeri jouduivat hetkessä ennennäkemättömän kansainvälisen huomion kohteeksi.

Kertomus ei ole umpeutunut. Tätä kirjoittaessani emme tiedä, pääsemmekö kohta takaisin rauhaan Euroopassa vai uppoammeko vain entistä syvemmälle sotaan. Myös Sanna Marinin tarina on kesken. Ja mikä tarina se on ollut! Tamperelainen suorasuu, julkisen hallinnon osaaja teki pääministerinä lähes käsittämättömän muodonmuutoksen. Hänestä tuli politiikan superjulkkis, kansainvälisesti ainoa oikeasti tunnettu suomalainen poliitikko – ja ristiriitaisia tunteita herättävä somevaikuttaja. Totta kai halusin kirjoittaa kirjan Sanna Marinista.

Alusta asti oli selvää, että kirjoittaisin kirjan journalistisella otteella ja pitäisin määräysvallan sisällöstä itselläni. Kirjaa ei siis edes yritettäisi tehdä yhteistyössä Marinin kanssa. Käytin journalistin työvälineitä. Tein haastatteluja, kävin läpi arkistoja, lähetin tietopyyntöjä viranomaisille ja muille tahoille. Kun aloin pyytää haastatteluja, olin varautunut käyttämään toimittajan työssäni oppimiani suostuttelukeinoja. Mairittelua, maanittelua, uteliaisuuteen vetoamista, luotettavuuteni todistelemista. Yllätyksekseni näitä keinoja tarvittiin harvakseltaan. Moni halusi puhua. Osa myönsi odottaneensa, että joku kysyisi. Oli tarvetta kerrata erikoisia käänteitä ja hie-noja huippuhetkiä, mutta oli myös kasautunutta ahdistusta ja pelkoja.

»Kyllä siitä jäi traumoja», sanoi virkamies puhelimessa, kun sovimme tapaamista.

Hän kertoi, että vielä vuosienkin jälkeen satunnaiset kohtaamiset korona-ajan työkavereiden kanssa muuttuivat helposti jonkinlaisiksi vertaisten terapiasessioiksi. Ainakin osan uuvuttavista tunteista oli aiheuttanut pääministeri itse.

Kirjaani on haastateltu 75:tä ihmistä. Join heidän kanssaan paljon kahvia ja söin lukuisia lounaita. Pehdyin kattavasti

siihen, mitkä Helsingin kantakaupungin ravintolat ovat sopivan rauhallisia taustahaastatteluiden tekemiseen. Istuin kymmeniä tunteja puhelimesta. Haastateltavani olivat poliitikkoja, virkamiehiä, poliittisia avustajia, toimittajia ja muita ihmisiä, jotka olivat tehneet töitä Marinin kanssa tai seuranneet häntä läheltä elämän eri vaiheissa. Osa keskusteluista venyi tuntien mittaisiksi. Joitain ihmisiä tapasin useasti ja joidenkin kanssa juttelin yksittäisestä asiasta vain lyhyesti puhelimesta. Lähetin tukun tietopyyntöjä viranomaisille ja muita tiedusteluja eri tahoille. Jotkut varmaan tuntuivat vastaanottajista erikoisilta. Tiedustelin muun muassa lentoyhtiö Finnairilta, oliko joulukuussa 2019 Brysselin-lennolla mahdollista käyttää internet-yhteyttä.

Pyysin haastattelua Sanna Marinilta, mutta hän kieltäytyi. Osasin odottaa sitä, koska tiesin, että hän ei ollut pitkään aikaan antanut haastatteluja suomalaisille toimittajille. Käytössäni ei siis ole ollut hänen tarinaansa hänen itsensä suoraan minulle kertomana tai vastauksia kysymyksiin, joita olisin halunnut hänelle esittää. Kävin kuitenkin läpi suuren määrän haastatteluja, joita Marin antoi ennen pääministeriyttään ja sen aikana. Niiden avulla oli mahdollista yrittää hahmottaa hänen ajatteluaan ja tuoda hänet kertomaan kokemuksistaan omin sanoin kirjani sivuille. En voi tietää, mitä hän todella eri tilanteissa ajatteli tai mitkä hänen toimintansa lopulliset motiivit olivat. Joitain arvioita niistä esitän tai annan muiden henkilöiden esittää.

Useimpien haastateltavien kanssa sovin ensin luottamuksellisesta taustakeskustelusta. Se oli välttämätöntä, jotta sain asioista mahdollisimman monipuolisen kuvan. Ihmiset puhuivat avoimemmin, kun heidän ei tarvinnut samalla jännittää, miten mikäkin asia päättyisi heidän nimissään kir-

jan sivuille. Moni rajasi haastattelun teemaa: tästä asiasta voin puhua, tuosta en puhu. Olin kiitollinen jokaisesta lyhyestäkin haastattelusta. Oli sydäntä lämmittävää huomata, miten ihmiset halusivat nähdä vaivaa kirjani eteen.

Siteeraan toistuvasti taustahaastatteluita mainitsematta puhujan nimeä, mutta pyrin samalla kuvailemaan henkilön suhdetta Mariniin ja käsiteltävään asiaan. Olen valinnut sitaatit ja viitaukset pohtien henkilön kertoman luotettavuutta ja kontekstia. Olen pyrkinyt tarkastamaan kerrotun toisilta henkilöiltä tai muista lähteistä. Välillä muistojen yksityiskohdat osoittautuivat virheellisiksi. Se on inhimillistä ja ymmärrettävää, olihan kyse joskus hyvinkin vanhoista asioista. Jos kirjaani on jäänyt virheitä, väärinkäsityksiä tai kehoja analyysyjä, ne ovat yksin minun vastuullani.

Ei ole yhtä Sanna Marina. Haastatteluissani hänestä piirtyi monia kuvia. Tiukka, kovan kapasiteetin ihminen. Itsevarma. Taitava esiintyjä. Kylmäkiskoinen, tyly, itsekeskeinen. Mieleeni porautui hetki Helsingin rautatieaseman ravintolassa, josta tuli jonkinlainen kantapaikka haastatteluilleni. Jututin siellä alkuvuodesta 2024 jälleen yhtä keskeisessä asemassa ollutta demaria. Yli tunnin kestäneen keskustelun aikana hän oli aika varovainen eikä halunnut vastata kaikkiin kysymyksiini. Kysyin lopuksi tapojeni mukaan, olisiko hänellä vielä jotain lisättävää. Hän vastasi toivovansa, että kun kirjani julkaistaan, se toisi vastuun häntä vaivaavaan kysymykseen. Mikä se on, kysyin.

»Mitä Sannalle tapahtui?«

Haastateltava oli työskennellyt Marinin lähellä eikä silti tieninyt. Saman ihmettelyn jakoivat monet muut haastateltavat. Nuori ärhäkkä kuntapoliitikko Marin Tampereelta oli eri ihminen kuin tuntikausien koronakokouksia johtanut ja Suomen

Nato-tietä avannut kansainvälinen tähtipääministeri Marin. Mutta kuka oli se pääministerikauden jälkeen bikinikuvia sosiaalisessa mediassa jakanut ja Pariisin muotiviikoilla eteerisenä poseerannut Marin? Oliko se sama Marin, joka kertoi vuosia sitten, että häntä kiinnostavat ennen kaikkea asiat? Kirjani tuskin ratkaisee mysteeriä, mutta toivon sen tarjoavan näkökulmia Sanna Mariniin ihmisenä, poliitikkona ja kansainvälisenä vaikuttajana.

Poikkeuksellinen pääministeri kertoo naisesta, joka muutti instituutiota – ja jota instituutio muutti. Se kertoo ristiriitaisesta poliitikosta, joka syöksyi kansainväliseen tähteyteen syvän yhteiskunnallisen kahtiajaon aikana. Sanna Marin loi uuden hahmon sille, millainen voi olla 2020-luvun poliitikko.

Toukokuussa 2024 olin jälleen kirjoitustyössä vuokramökillä Hämeenlinnassa, kun tajusin, että tarvitsen apua. Hyvä kollegani, toimittaja Samuli Suonpää lupautui faktantarkastajaksi ja taustatoimittajaksi. Suuri kiitos Samuli heittäytymisestääsi, paneutuvasta työstäsi ja lukemattomista terävistä huomioistasi. Kiitos myös kaikki journalistikollegani ansiokkaista jutuistanne, joihin olette tallentaneet Suomen poliittista historiaa. Niistä on ollut minulle valtava apu. Olen kiitollinen työnantajalleni *Helsingin Sanomille* joustavuudesta sekä kaikille ystäväilleni ja kollegoilleni avusta, inspiraatiosta ja kannustuksesta. Kiitos Teemu Muhonen, Paavo Teittinen ja Tuomas Kaseva, että luitte kirjan ennakkoon ja teitte tärkeitä huomioita. Kiitän WSOY:tä mahdollisuudesta tehdä tämä kirja ja kustannustoimittaja Ilkka Pernua erinomaisesta yhteistyöstä.

Kiitos ihanat poikani kannustuksestanne ja monista hauskoista kommentteistanne. Omistan kirjan Miikalle. Tämä teos syntyi rakkautesi, tukeksi ja pitkämielisyytesi ansiosta.

KÖÖPENHAMINA 2024

KIERRÄN TEATTERITALON reunustaa ja kurkin lasiseinien läpi. Sisällä lattialla lojuu laatikoita, joissa näyttää olevan kulkukortteja seuraavaa päivää varten. Toimintani kiinnittää huomiota ja lähellä seisoskellut nuori mies tulee kysymään ystävällisesti, olenko osallistumassa seuraavana päivänä alkavaan kokoukseen. Kerron olevani toimittaja ja kirjoittavani kirjaa Suomen entisestä pääministeristä Sanna Marinista. Matkustin toukokuiseen Kööpenhaminaan, koska halusin nähdä omin silmin, mikä on hänen uusi uransa ja ammattinsa Suomen politiikalle jätettyjen jäähyväisten jälkeen.

»Marin on iso nimi», mies sanoo innostuneesti ja esittelee itsensä Harun Balaksi.

Hän kertoo olevansa yksi Copenhagen Democracy Summitin järjestäjistä. Bala vastaa toisen päivän Democracy Tech Entrepreneur -osiosta, jossa keksijätiimit esittelevät raadille demokratiaan liittyviä teknologiahankkeitaan. Juuri sen osion jälkeen Marinin on määrä esiintyä isolla lavalla aiheenaan »Globaali teknologiakisa – opetuksia Suomesta».

Kokouksen esiintyjälista on runsastunut ihan viime viikkoihin saakka. Uusimpia nimiä ovat EU-komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ja EU-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel. Kun tunnettuja vallankäyttäjiä on saatu varmistettua, jotkut aiemmin esteestä ilmoittaneet ovat Balan mukaan kyselleet, voisivatko he sittenkin osallistua. Sellaisia ihmiset kai ovat

statuksestaan riippumatta, laumaeläimiä. Turvajärjestelyt Kööpenhaminassa ovat erittäin tiukat, Bala kertoo. Yhtä tiukat ne olivat silloin, kun Yhdysvaltain entinen presidentti Barack Obama vieraili tapahtumassa vuonna 2022.

Oliko Marin järjestäjille kärkinimi vai keskitason saalis? Ilman muuta kärkinimi, Bala vastaa. Tapahtumasta toiseen ja maasta toiseen kiihkeällä aikataululla kulkevan Marinin saaminen Tanskaan vaati säättämistä, ja päivääkin piti jo kertaalleen vaihtaa. Vierailun onnistuminen on iso saavutus.

23-vuotiaan Balan mukaan Marin on Tanskassa suuresti ihailtu henkilö, ainakin nuorten keskuudessa. Ja tietenkin kaikki muistavat suuren kohun aiheuttaneen bilevideon kesältä 2022. Kun puheeksi tulevat suomalaisten näkemykset Marinista, kerron, että hän jakaa voimakkaasti mielipiteitä.

»She is a controversial figure in Finland.»

Hän on ristiriitainen hahmo. Toistan lauseen seuraavina päivinä monta kertaa, kun minulta kysytään, mitä Suomessa Marinista ajatellaan. Kerron, että häntä kyllä ihailaan ja arvostetaan, mutta häntä myös kritisoidaan paljon. On jopa suoranaista vihaa. Harvassa ovat ne suomalaiset, joille Marin on täysin yhdentekevä henkilö. Hän herättää ihmisissä enemmän tunteita kuin ehkä yksikään suomalainen poliitikko aiemmin.

Miksi, kysyy seuraavana päivänä yhdysvaltalainen Camille, silminnähden yllättyneenä. Tutustumme kokouksen kahvitauolla Kuninkaallisen teatterin aulassa. Camille työskentelee järjestössä, jonka alaa on teknologian vaikutukset ihmisiin.

»Sanna Marin on toivon symboli niin monille nuorille naisille», hän sanoo painokkaasti.

Tällaisia hahmoja tarvitaan Camillen mukaan erityisesti nyt, kun kaksi eläköitymisiään ohittanutta miestä kisaa taas vallasta Yhdysvalloissa. Kööpenhaminan kokouksen aikaan on enää

puolisen vuotta vaaleihin. Nyt jännitetään, palaako republikaanien Donald Trump presidentiksi vai jatkaako demokraattien Joe Biden tehtävässä.

Sitä minä ja Camille emme vielä osaa aavistaa, että koko Yhdysvaltain vaaliasetelma kääntyy edessä olevan kesän 2024 aikana pääläelleen.

Camille vaikuttaa hyvin kyllästyneeltä tapaan, jolla hänen kotimaataan johdetaan.

»Sanna Marin on nuorille esimerkki erilaisesta lähestymistavasta politiikkaan.»

Kahden päivän aikana puhun Sanna Marinista muun muassa tanskalaisten, ruotsalaisten, japanilaisten, amerikkalaisten, espanjalaisten, ukrainalaisten ja brasilialaisten kokousvieraiden kanssa. Kaikki tietävät piskuisen, alle kuuden miljoonan asukkaan Suomen entisen pääministerin, ja heillä on hänestä mielipiteitä. Jopa hotellini nuori vastaanottovirkailija innostuu puhumaan Marinista kuultuaan matkani tarkoituksen. Nuori ihminen saa tietenkin tanssia, mies nyökyttelee naputellessaan tietojani tietokoneelleen. Hän on »ilman muuta» nähnyt pätkiä bilevideoista, jotka vuotivat nettiin ja veivät Suomen pääministerin jopa huumetestiin. Eihän siinä ollut mitään, virkailija tuhahtaa.

Kokouksessa tapaamani ihmiset muistavat Marinin ihmisenä, joka luotsasi Suomen järisyttävää vauhtia Naton jäseneksi ja joka on palavasanaisesti tukenut eloonjäämiskamppailuaan käyvää Ukrainaa. He muistavat hänet suorasanaisena, itsevarmana naisena. Sitä Kööpenhaminassa tapaamani ihmiset eivät tunnu tietävän, mistä Marin alun perin politiikkaan ilmestyi.

»Hän nousi Suomessa huipulle tosi yllättävästi ja nopeasti, eikö?» kysyy espanjalainen kokousvieras.

Tavallaan kyllä, tavallaan ei ollenkaan. Joka tapauksessa tarina on erikoinen. Se kertoo, miten pienessä Pirkkalassa kasvanut sateenkaariperheen melko tavallinen tytär päätyi vain kolmikymppisenä maailman valokeilaan ja liberaalin maailmanjärjestyksen symboliksi. Kertomus sisältää onnekkaita sattumia, häikäiseviä voittoja, katkeria tappioita ja salaisuuksia suljettujen ovien sisällä.

OSA I

DEMARIN MALLIKAPPALE

TYTTÖVAUVA SYNTYI 16. marraskuuta vuonna 1985 Helsingissä. Äiti oli 22-vuotias, isä kymmenisen vuotta vanhempi. Lapsi sai nimekseen Sanna Mirella Marin.

Sosiaalidemokratia ei ollut hänen lapsuudenperheensä poliittista perintöä, mutta hyvin istuvaa se oli. Marinin voi nähdä eräänlaisena suomalaisen hyvinvointivaltion mallilapsena.

Hän on itse kuvannut perhettään vähävaraiseksi tai köyhäksi. Suku oli »surullisia tarinoita täynnä», hän kirjoitti blogissaan vuonna 2016.¹

Tulevan pääministerin lähtökohtiin liittyi monia sellaisia riskejä, joilta valtio turvaverkkoineen pyrkii kansalaista suojelemaan. Näiden verkkojen kutojana hänen tuleva kotipesänsä, Suomen sosialidemokraattinen puolue (Sdp) itsensä näki. Hyvinvointivaltion rakentaminen oli Sdp:n suuri tarina.

Sanna Marinin äiti vietti oman varhaislapsuutensa lastenkodissa ja muutti omilleen jo 15-vuotiaana.² Lapsi oli hänelle ensimmäinen. Isällä oli entuudestaan viisivuotias tyttö ja kolmevuotias poika ensimmäisestä avioliitostaan, joka oli päätynyt vuosi ennen Sanna Marinin syntymää.

Marinin ensimmäinen koti oli Itä-Helsingin Vesalassa.³ Hänen varhaiset vuotensa 1980-luvulla olivat Suomessa kiihkeän talouskasvun aikaa. Hyvinvointivaltiota vietiin eteenpäin, julkisia palveluita lisättiin eikä edessä olevaa raastavaa lamaa vielä nähty. Jotain ajan yltäkylläisestä hengestä kertoo sekin,

että Sanna Marinin syntymäpäivänä tavaratalo mainosti lennättävänsä Joulupukin helikopterilla Helsingin keskustaan lapsia tapaamaan.⁴

Maailmalla elettiin kylmän sodan viimeisiä vuosia. Kun Marin oli muutaman päivän ikäinen, Yhdysvaltain presidentti Ronald Reagan ja Neuvostoliiton pääsihteeri Mihail Gorbatšov tapasivat Sveitsin Genevessä Fleur d’Eaun kartanossa. Maiden johtajat kohtasivat ensimmäistä kertaa kuuteen vuoteen. Lännessä ei vielä ymmärretty, että Neuvostoliiton voimat olivat hiipumassa. Kaukana näkökentän ulkopuolella hämmöttivät koko valtion hajoaminen, demokratiahaaveisiin pettyminen ja lopulta Venäjän siirtyminen Vladimir Putinin kynsiin. Suomen itänaapurin vaiheet tulisivat aikanaan ratkaisevalla tavalla määrittelemään Vesalassa vielä vastasyntyneen unta nukkuneen lapsen elämää.

Lapsuudenkuvassa hymyilevä, pellavahiuksinen taapero ei myöhemmin muistanut yhteistä elämää molempien vanhempiansa kanssa.⁵ Nämä erosivat, kun lapsi oli vain muutaman vuoden ikäinen. Hovimestarina helsinkiläisissä ravintoloissa työskennelleellä isällä oli alkoholiongelma. Suhde isään jäi olemattomaksi. Ei tullut syntymäpäiväkortteja, ei muitakaan yhteydenottoja, Marin kertoi myöhemmin *Kurosen grilli* -radio-ohjelmassa. Äiti ehkä yritti pitää isän ja tyttären yhteyttä yllä, mutta sitten se jäi.⁶

Sanna Marinin pääministerivuosina Lauri »Lassi» Marin avasi Pohjois-Savon Vieremällä sijainneen kotinsa ovet *Seiska*-lehdelle. Kuviakin otettiin.

»Eihän tästä kauaa ole, kun viimeksi soiteltiin, ehkä kuu-kauden päivät. Joskus soittaa Sanna, joskus minä», 65-vuotias Lauri Marin selitti ja harmitteli, että »viina oli pilannut niin paljon». Hän kertoi eläneensä pitkään alkoholin värittämää elä-

mää muun muassa Helsingin seudulla, mutta olleensa haastatteluhetkeen mennessä juomatta jo yli 20 vuotta.⁷

Haastattelu nostatti kulmia pääministerin kabinetissa. Kun *Savon Sanomat* teki oman juttunsa *Seiskan* uutisen pohjalta, Marin oli yhteydessä *Savon Sanomiin*. Hän kertoi, että todellisuudessa kohtaamisia Lauri Marinin kanssa oli edeltävän 30 vuoden aikana ollut yksi. Yhteyttä pääministeri oli pitänyt vain sisko- ja velipuoleensa. Marin ilmoitti, ettei hän osannut arvioida, miksi Lauri Marin kertoi yhteydenpidosta toisin.⁸

Vieremällä monet tietävät hyvin Sanna Marinin biologisen isoisän. Riku Marin tunnettiin kaskujen kertojana, huumorimiehenä, jonka tarinoita myös kerättiin paikkakunnalla julkaistuaan kirjaseen. Riku Marin ei Sanna Marinista ehtinyt tietää mitään, sillä hän kuoli yli vuosikymmen ennen tämän syntymää.

Seiskan jutusta meni vain puolisen vuotta, kun Lauri Marin kuoli. Kun hänet siunattiin Vieremän kirkossa, Sanna Marin ei osallistunut tilaisuuteen.

»Jos kysyt minulta, tunnenko, että minulla on isä, vastaisin, etten tunne. En ole kasvanut hänen kanssaan, joten sanoisin, että minulla ei ole isää», Marin sanoi myöhemmin.

Hän on kertonut kokevansa, ettei isättömyydestä jäänyt häneen vaurioita.^{9 10}

Vuonna 2015 Marin kertoi *Suomen Kuvalehden* haastattelussa, ettei hänellä ole vahvaa historiallista kytköstä suomalaisuuteen. Hän viittasi omaan perhetaustaansa, äitinsä elämään lastenkodissa ja isänsä poissaoloon.

»Ei ole sellaisia setiä eikä tätejä, eikä isoäitejä tai isoisiä, jotka olisivat kertoneet vaikka talvisodasta tai joistain historiallisista yhteiskunnallisista kysymyksistä.»

Pienen Sanna Marinin asuinpaikat pääkaupunkiseudulla vaihtuivat. Marin on viitannut taustaansa »irtolaisuutena»:

kaksikymppiseksi mennessä hän oli muuttanut jo yhdeksän kertaa.¹¹ Pääkaupunkiseudulla Marin ehti asua myös vuoden ajan Helsingin keskustan tuntumassa Kruununhaassa. Siellä sujui hyvin, hän muisteli myöhemmin *Västra Nyland* -lehdessä. Oli niin monenlaisia perheitä, ihmisiä erilaisista lähtökohdista.¹²

Kun Marin oli seitsemänvuotias, hän muutti äitinsä ja tämän naisystävän kanssa Pirkkalaan. Se on Tampereen kainalossa sijaitseva kunta, jossa oli 1990-luvun alussa vajaat 12 000 asukasta. Perhe asettui pieneen Toivion kylään. Siellä vilisi toisiaan muistuttavia omakotitaloja, joita oli aikoinaan rakennettu Valmetin tehtaan työntekijöille.¹³ Toiviossa asui ydinperheitä, joissa oli useita lapsia, koira, kissa ja kaksi autoa pihalla, Marin muisteli myöhemmin *Iltalehdelle*. Kylältä perhe sai kunnan vuokra-asunnon, rivitalokolmion. Kodin vieressä oli Toivion koulu, jonka toisella luokalla Marin jatkoi opinpolkuaan.¹⁴

1990-luvun alkupuolella Suomi eli jo upottavaa lamaa. Toisaalta Pirkkalassa monilla meni hyvinkin. Marinin lapsuus ei sisältänyt materiaalista onnea, mutta hänen mukaansa siinä oli paljon rakkautta ja tavallista arkea. Elanto perheeseen saatiin äidin sekalaisilla töillä, tosin välillä äiti oli työttömänä. Kaupparekisterin tiedoista selviää, että Marinin äidillä oli vuosien varrella myös pienimuotoista yritystoimintaa. Hän lakkautti elinkeinotoimintansa 2010-luvun alkupuolella.

Äiti kannusti tytärtään tarttumaan asioihin, joita tämä arasteli. Niin kävi esimerkiksi silloin, kun tämä ala-asteikäisenä halusi mennä uimahalliin. Äiti kehotti lasta selvittämään itse puhelimella, oliko halli auki.

»Mua on jännittänyt ihan kauheasti, olen ollut pieni lapsi. Mutta äiti on ollut siinä vieressä ja neuvonut. Olen ottanut puhelimen käteen ja soittanut», Marin muisteli Ylen *Politiikka-Suomi*-dokumenttisarjassa.¹⁵

Marin on kilpailuhenkinen, sen hän on myöntänyt itse ja samaa kertoivat monet haastateltavani. Jotkut arvelivat, että tämä piirre oli perintöä hänen äidiltään.

Pääministerivuosina äiti pysytteli julkisuudessa taka-alalla. Hänen nimeään ei ole havaintojeni mukaan kerrottu yhdessäkään Marinista tehdyssä median jutussa. Kunnioitan tätä valintaa, enkä käytä nimeä myöskään kirjassani. Äidin merkitys Marinille ei sen sijaan ole jäänyt epäselväksi. Hän on kuvannut äitiään »koko maailman tärkeimmäksi ihmiseksi», hyvin myönteiseksi ihmiseksi, jolla on ollut elämässä kova polku. Äiti on ollut »voima, joka on kantanut kaikkien niiden haasteiden ja niiden vaikeuksien yli, joita on sitten muualta yhteiskunnasta tullut». ¹⁶

Taustahaastatteluissani kuulin, että ei elämä lapsuudenkodissa äidin kanssa ollut aina helppoa tulevalle pääministerille. Joskus tytär joutui ottamaan ikäänsä nähden paljon vastuuta arjesta, minulle kuvattiin.

Äitiä ei ole juuri nähty haastatteluissa, mutta joitain poikkeuksia oli. Kun Marin valittiin pääministeriksi joulukuussa 2019, äiti puhui *Iltalehdelle*. Hän oli seurannut äänestystä lapsenlapsensa Emmen kanssa, ja tuloksen selvittyä puhelimeen oli satanut onnittelevia. Äiti kuvasi tytärtään »kiitollisuuden lähteeksi».

»Sanotaan, että äiti vaikuttaa lapseensa jossain vaiheessa, ja lapsi äitiinsä jossain vaiheessa. Kunnioitan Sannaa valtavan paljon yksilönä ja naisena, ja siinä mitä hän on saavuttanut.»

Haastattelussa selvisi, että äidillä ja tyttärellä oli yhteisiä poliittisia ajatuksia: molemmille tärkeää oli ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden torjunta. ¹⁷

Äitiin ja tämän 1990-luvun parisuhteeseen liittyi haava, josta tuli nuorelle Marinille jonkinlainen avainkokemus ja yksi syytke politiikkaan. Arjessa elämä Pirkkalassa oli samanlaista

kuin muillakin lapsilla. Kotona tehtiin ruokaa, katsottiin televisiota ja tapeltiin oman huoneen siivoamisesta tai läksyjen tekemisestä.¹⁸ Kodin ulkopuolella Sanna Marinin valtasi erillisyyden tunne. Hän koki joutuvansa äitinsä naissuhteen takia silmätikuksi muun muassa koulussa. Siellä ympärille laskeutui ahdistava hiljaisuus.

»Vaikka koulun puolella tai kaverien vanhemmat tiesivät, millainen perhe meillä oli, se ikään kuin vaiettiin... Vaikenemisen kulttuuri aiheutti itselle silloin lapsena ahdistusta», Marin kuvasi *Sensuroimaton Päivärinta* -ohjelmassa.

»Meillä on perhe, joka on ihan oikea, mutta sitä ei jostakin syystä oikein tunnista ja siitä ei haluta puhua.»¹⁹

Vaikka 1990-luvulla samaa sukupuolta olevien parisuhteisiin ei Suomessa suhtauduttu enää yhtä umpimielisesti kuin aiemmin, seksuaalivähemmistöön kuuluvia kohdeltiin yhä monella tapaa toisen luokan kansalaisina. Homoparit eivät voineet avioitua eivätkä esimerkiksi periä toisiaan.

Kun Sanna Marin oli 15-vuotias koululainen, Suomessa otettiin askel kohti tasa-arvoa, kun eduskunta hyväksyi lain parisuhteen rekisteröimisestä. Se tapahtui kiihkeän ja alatyylisenkin eduskuntakeskustelun päätteeksi, pitkän taistelun tuloksena. Oli kulunut kahdeksan vuotta siitä, kun asiasta oli tehty aloite vasemmistoliiton kansanedustajan Outi Ojalan johdolla. Rekisteröintilaiksi kutsuttu uudistus oli eräänlainen väliaskel tilanteessa, jossa perinteisen avioliiton avaamiseen muillekin kuin heteroille ei ollut riittävää tukea mutta jossa samaa sukupuolta olevien suhteiden juridisia ongelmia haluttiin kuitenkin ratkoa.

Rekisteröinnin mahdollistaneesta lakimuutoksesta kului vielä kolmetoista vuotta, kun eduskunta vuonna 2014 hyväksyi lain tasa-arvoisesta avioliitosta. Marin kertoi myöhemmin *Suomen Kuvalehdelle*, että hän olisi halunnut olla sinä päivänä

Helsingissä. Hän seurasi äänestyksen etenemistä kotonaan ruudun äärestä, sillä samana iltana hänen piti emännöidä juhlia Tampereen kaupunginvaltuuston puheenjohtajan roolissa.²⁰

Kun jo päätettyä lakia yritettiin seuraavana vuonna kaataa kansalaisaloitteen voimin, Marin pääsi itse torppaamaan yritystä ensimmäisen kauden kansanedustajana. Se oli hänelle suuri asia.

Kasvaminen sateenkaariperheessä oli kertomus, jota media toisti varsinkin Marinin varhaisina poliittikkovuosina ja jota Marin itsekin nosti esille. Tuli kuitenkin hetkiä, jolloin perhe-taustaan liittyvä huomio ärsytti häntä. Vuonna 2014 Marin tuoreena Sdp:n varapuheenjohtajana valitti *Helsingin Sanomille* otsikoista, jotka oli kirjoitettu »siihen malliin, että sateenkaari-perheen lapsi valittiin tehtävään» ikään kuin se olisi ollut ainoa syy valintaan.²¹

Marinin itse kertomissa lapsuuttaan koskevissa kuvauksissa toistuu erillisyyden tunne, kokemus, että hän ei aivan sopinut joukkoon. Hän on kuvannut eläneensä »yhden muotin vakuutusyhtiöperheiden» keskellä.²² Kasvun vuodet farmarivolvojen ja omakotitalojen keskellä jättivät erilaisen perheen lapseen jäljen. Se seurasi häntä silloinkin, kun Suomen politiikka vaihtui suuren maailman salamavaloihin.

»Mitä tapahtui Sanna Marinille?«

Joulukuussa 2019 dramaattinen hallituskriisi teki Sanna Marinista Suomen historian nuorimman pääministerin. Siitä alkoivat myrskyisät vuodet, joiden jälkeen Suomi ja maailma eivät olleet entisellään. Eikä entisellään ollut myöskään Sanna Marin, joka jätti kotimaan politiikan nopeammin kuin kukaan osasi odottaa. Muutos kriisijän vakavilmaisesta pääministeristä jetset-julkkikseksi oli valtava.

Tutkiva toimittaja Salla Vuorikoski haastatteli lukuisia politiikan sisäpiiriläisiä ja Marina läheltä seuranneita henkilöitä. *Poikkeuksellinen pääministeri* on tarina naisesta, joka muutti instituutiota – ja jota instituutio muutti. Kirja kertoo dramaattisesta lähihistoriasta ja ristiriitaisesta politiikosta, joka syökyi kansainväliseen tähteyteen syvän yhteiskunnallisen kahtiajaon aikana.

